

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

D E C I Z I E

privind admiterea recursului

în cauza civilă

Marina Zamușinscaia, în calitate de reprezentant al minorei *****, împotriva lui
Veaceslav Lupu (decedat)
(încasarea prejudiciului în legătură cu decesul întreținătorului)

împotriva deciziei din 14 ianuarie 2025 a Curții de Apel Nord

(Dosarul nr. 2ra-272/25
NR. PIGD 2-21129755-01-2ra-14052025)

Diferența dintre o hotărâre declarativă și o hotărâre constitutivă de drepturi și obligații. Condițiile admiterii succesiunii în drepturile și obligațiile defunctului în cauzele care au ca obiect repararea prejudiciului material și moral.
--

Judecătoria Soroca sediul Central – jud. C. Botnaru
Curtea de Apel Nord – jud. E. Grumeza, N. Costăș, S. Grosu

8 octombrie 2026
Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul declarat de Marina Zamușinscaia, în interesele ***,**

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Gheorghe Stratulat, *Președinte*,

Elena Croitor,

Ana Cucerescu, *judecători*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 2 septembrie 2021, Marina Zamușinscaia, în calitate de reprezentant al minorei *****, a depus o cerere de chemare în judecată pentru încasarea prejudiciului în legătură cu decesul întreținătorului.

2. În motivarea acțiunii, a indicat că prin hotărâre judecătorească a fost recunoscută paternitatea defunctului Nicolai Belocopîtov în privința copilului *****, născută la *****.

3. Nicolai Belocopîtov, tatăl ***** a decedat într-un accident rutier.

4. Prin sentința judecătoreiei Soroca din 12 august 2020, menținută prin decizia Curții de Apel Bălți, vinovat de accidentul în care a decedat Nicolai Belocopîtov a fost recunoscut Lupu Veaceslav.

5. Luând în calcul că Marina Zamușinscaia se află în concediu de maternitate și pentru întreținerea fiicei alte surse decât pensia de urmaș în cuantum de 668,28 lei, lunar, începând cu luna februarie 2021 nu are. Pensia respectivă nu ar fi suficientă pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere a *****, pentru care necesar ar fi lunar în mediu 3500 lei.

6. Consideră că lunar suma de 2000 lei ar fi un suport financiar ce ar ajuta la creșterea și întreținerea copilului. Nicolai Belocopîtov lunar avea un salariu net de 3091,75 lei.

7. Prin decesul ultimului, reclamanta ar fi fost frustrată prin lezarea sentimentelor de afecțiune.

8. Prin cererea de chemare în judecată a fost solicitată încasarea de la Lupu Veaceslav în beneficiul ***** plata despăgubirilor pentru prejudiciul cauzat prin decesul tatălui Nicolae Belocopîtov, în rate lunare, în cuantum de 2000 lei, de la data depunerii cererii de chemare în judecată și repararea prejudiciului moral în cuantum de 150000 lei.

9. Cererea de chemare în judecată a fost fundamentată pe prevederile art. 1998, 2022, 2029, 2031, 2036 din Codul civil.

10. Veaceslav Lupu, reprezentat de avocatul Anatolie Barbacar, a depus o referință la cererea de chemare în judecată, în care a subliniat că în procesul penal vizat, parte vătămată a fost recunoscută mama lui Nicolae Belocopîtov, cererea Marinei Zamușinscaia fiind respinsă în acest sens. Astfel, consideră că în privința încasării prejudiciului material cauze în rezultatul decesului defunctului Nicolai Belocopîtov, există o hotărâre judecătorească irevocabilă. La fel, atrage atenția că la momentul decesului, ***** nu se afla la întreținerea lui Nicolai Belocopîtov, paternitatea acestuia fiind constatată post mortem.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

11. Prin hotărârea judecătoreiei Soroca sediul Central din 27 mai 2022, cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca neîntemeiată. În acest sens s-a motivat că asupra cazului cu privire la încasarea prejudiciului material și moral în rezultatul căruia a fost cauzat decesul defunctului Nicolai Belocopîtov există deja o hotărâre judecătorească irevocabilă prin care prejudiciul material și moral a fost achitat succesorului părții vătămate – Valentinei Belocopîtova, în consecință instanța de judecată concluzionează necesitatea respingerii acțiunii ca fiind neîntemeiată.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

12. La 2 iunie 2022, Marina Zamușinscaia a depus o cerere de apel împotriva hotărârii din 27 mai 2022 prin care a solicitat casarea integrală a acesteia cu pronunțarea unei noi decizii.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

13. Prin decizia Curții de Apel Bălți din 8 decembrie 2022, a fost respins apelul declarat de Marina Zamușinscaia și menținută hotărârea din 27 mai 2022.

14. Curtea Supremă de Justiție prin decizia din 12 iunie 2024 a admis recursul declarat de Marina Zamușinscaia în calitate de reprezentant legal al minorei *****, a casat integral decizia Curții de Apel Bălți din 8 decembrie 2022 cu trimiterea la rejudecare la Curtea de Apel Bălți în alt complet de judecată.

15. La rejudecare, Curtea de Apel Nord a emis decizia din 14 ianuarie 2025 prin care a admis apelul declarat de Marina Zamușinscaia, a casat integral hotărârea din 27 mai 2022 cu pronunțarea unei noi soluții de încetare a procesului civil.

16. În acest sens, Curtea de Apel Nord a motivat că prin prisma art. 2031 alin. (1) lit. a) și alin. (2) lit. a) din Codul civil, copilul minor ***** dispune de dreptul la despăgubire pentru pierderea întreținătorului.

17. Totuși, la 23 noiembrie 2023, Veaceslav Lupu a decedat, în informația prezentată de Agenția Servicii Publice fiind indicat că acesta are mamă, tată și 4 copii.

18. Curtea de Apel Nord a concluzionat că obligația de plată a despăgubirii materiale și morale ca urmare a comiterii infracțiunii și drept consecință pentru pierderea întreținătorului copilului minor – constituie o obligație personală a lui Veaceslav Lupu, decedat la 23 noiembrie 2023, inseparabilă de persoana acestuia, netransmisibilă prin succesiune și care încetează odată cu decesul lui Veaceslav Lupu. În acest sens a indicat că raportul juridic litigios nu admite succesiunea în drepturi.

19. O asemenea concluzie s-ar baza și pe principiul „caracterului personal al răspunderii”, or în speța dată, reclamanta solicită pârâtului decedat repararea prejudiciului ca urmare a pierderii întreținătorului din motivul că cel din urmă a fost victima infracțiunii comise de pârât, însă pârâtul a decedat și răspunderea materială a acestuia nu poate fi transmisă prin succesiune.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

20. La 8 mai 2025, Marina Zamușinscaia a depus, iar la 14 mai 2025, a fost înregistrată la Curtea Supremă de Justiție, o cerere de recurs împotriva deciziei Curții de Apel Nord din 14 ianuarie 2025, prin care a solicitat casarea acesteia cu emiterea unei hotărâri conform cerințelor înaintate în cererea de chemare în judecată.

21. Recurenta consideră că alin. 3 al art. 2162 din Codul civil se referă la situația sa, drepturile fiind prevăzute la art. 2037 și 2031 din Codul civil. Instanța eronat ar fi interpretat prevederile alin. (3) deoarece obligațiile defunctului, ce urmau a fi stabilite de instanță față de ***** sunt de natură patrimonială și nu există prevedere legală care ar indica că nu sunt transmisibile.

22. Obligațiile lui Veaceslav Lupu sunt de natură patrimonială și nu se referă la răspunderea moștenitorilor pentru fapta comisă de ultimul, dar de achitarea cu o parte din averea succesorală, mai cu seamă a prejudiciul moral.

23. Recurenta susține că instanța de apel nu s-a expus nici referitor la perioada în care Veaceslav Lupu era în viață, adică de la momentul adresării în instanța de judecată până la momentul decesului.

24. Susține că situația în care se află se datorează termenului îndelungat al procedurilor judiciare.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

25. Art. 429 din Codul de procedură civilă:

„(1) Pot fi atacate cu recurs deciziile pronunțate de curțile de apel în calitatea lor de instanțe de apel, cât și hotărârile pronunțate de curțile de apel.”

26. Art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.”.

27. Art. 432 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„Recursul este admis dacă:

- a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;
- b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;
- c) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;
- d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;
- e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;
- f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Temeiurile menționate la alin. (1) lit. d)–f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.”

28. Art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanța, după ce judecă recursul, este în drept: c) să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

29. Art. 373 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

(2) În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.”

30. Art. 2162 din Codul civil:

„(1) Moștenirea este transmiterea patrimoniului (masa succesorală) unei persoane fizice decedate (defunct, cel care a lăsat moștenirea) către una sau mai multe persoane (moștenitori).

(2) Asupra cotei din masa succesorală a unui comoștenitor (cotă succesorală) se aplică regulile cu privire la moștenire.

(3) Moștenitorul dobândește drepturile patrimoniale și obligațiile defunctului, cu excepția celor care, prin natura lor, sînt legate în mod inseparabil de persoana defunctului sau care, potrivit legii, nu se pot transmite de la o persoană la alta.

(4) Prin derogare de la alin.(3), în cazurile prevăzute de lege, drepturile nepatrimoniale, precum și drepturile patrimoniale legate în mod inseparabil de persoana defunctului trec la moștenitor..”

31. Art. 2031 din Codul civil:

„(1) În cazul decesului persoanei ca urmare a vătămării grave a integrității corporale sau a altei vătămări a sănătății, dreptul la despăgubire pentru pierderea întreținătorului îl au:

a) persoanele inapte de muncă, care erau întreținute de defunct sau care, la data decesului acestuia, aveau dreptul la întreținere;

b) copilul persoanei născut după decesul ei;

c) unul dintre părinții, soțul sau un alt membru al familiei defunctului, indiferent dacă este apt pentru muncă sau nu, care nu lucrează și îngrijește de copiii, frații și surorile care erau întreținuți de defunct și care nu au împlinit vârsta de 14 ani sau care, deși au împlinit o astfel de vârstă, au nevoie de îngrijire din cauza sănătății, conform avizului organelor medicale abilitate;

d) persoanele care erau întreținute de defunct și care au devenit inapte pentru muncă pe parcursul a 5 ani de la decesul lui.

(2) Dreptul la despăgubire pentru pierderea întreținătorului se recunoaște:

a) minorilor, pînă la împlinirea vârstei de 18 ani;

b) elevilor și studenților care au împlinit 18 ani, pînă la finalizarea studiilor (cu excepția studiilor efectuate la secția fără frecvență) în instituții de învățămînt, dar cel mult pînă la împlinirea vârstei de 23 de ani;

c) femeilor care au împlinit vârsta de 55 de ani și bărbaților care au împlinit vârsta de 60 ani – pe viață;

d) persoanelor cu dizabilități;

e) unuia dintre părinți, soțului sau unui alt membru al familiei defunctului, ce îngrijește de copiii, frații și surorile care erau întreținuți de defunct, pînă la împlinirea vârstei de 14 ani sau pînă la îmbunătățirea stării sănătății, confirmată prin aviz de organele medicale abilitate.

(3) La stabilirea despăgubirii se va ține seama de nevoile persoanei îndreptățite, precum și de veniturile pe care, în mod normal, defunctul le-ar fi avut pe perioada pentru care se acordă despăgubirea. Dispozițiile art.2028-2030 se aplică în mod corespunzător.

(4) Persoanele obligate să repare prejudiciul cauzat prin deces vor fi ținute să compenseze și cheltuielile de înmormîntare necesare, ținînd cont de statutul social al defunctului și de obiceiurile locale, persoanei care le-a suportat.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

32. Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs reține că dispozitivul deciziei instanței de apel a fost pronunțat la 14 ianuarie 2025.

33. Din materialele cauzei rezultă că decizia motivată a instanței de apel a fost expediată participanților la proces la data de 19 martie 2025 (Vol. I, f.d. 241). Prin urmare, recursul declarat la 8 mai 2025 se consideră depus în termenul stabilit de art. 434 din Codul de procedură civilă.

34. Principala problematică la care este chemată să răspundă în prezenta cauză Curtea Supremă de Justiție se referă la stabilirea dacă pretențiile privind repararea prejudiciului material și moral, formulate ca urmare a pierderii întreținătorului unui copil minor, preținse din patrimoniul defunctului, reprezintă o obligație strict

personală, inseparabilă de persoana acestuia și, prin urmare, netransmisibilă prin succesiune, ori, dimpotrivă, constituie obligații cu natură patrimonială care se transmit asupra masei succesoriale în limitele acesteia.

35. În acest sens, Curtea de Apel Nord a considerat că obligația de plată a despăgubirii materiale și morale ca urmare a comiterii infracțiunii și drept consecință pentru pierderea întreținătorului copilului minor – constituie o obligație personală a lui Veaceslav Lupu, decedat la 23 noiembrie 2023, inseparabilă de persoana acestuia, netransmisibilă prin succesiune și care încetează odată cu decesul lui Veaceslav Lupu. O asemenea concluzii s-ar baza și pe principiul „caracterului personal al răspunderii”.

36. Pentru dezlegarea problematicii apărute, instanța de recurs urmează să determine dacă obligația despăgubirii materiale și morale ca urmare a comiterii infracțiunii este dependentă de caracterul personal al răspunderii.

37. Inițial, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție va sublinia, cu titlu de principiu, că pentru o justă soluționare a cauzei este necesară determinarea corectă a naturii hotărârii judecătorești în cauzele de reparare a prejudiciului.

38. Astfel, urmează a se face distincție între o hotărâre declarativă și o hotărâre constitutivă de drepturi și obligații. Diferența dintre o hotărâre declarativă și una constitutivă se determină în funcție de efectul juridic pe care hotărârea îl produce asupra raportului juridic dedus judecății.

39. O hotărâre declarativă este aceea prin care instanța constată existența sau inexistența unui drept ori a unei obligații care există deja în temeiul legii sau al unui fapt juridic anterior procesului. O hotărâre constitutivă este cea prin care se naște, modifică sau stinge un drept ori o obligație prin efectul său și nu doar constată o situație juridică anterioară. Caracterul constitutiv presupune că raportul juridic nu exista înainte de pronunțare în forma în care există după pronunțare, iar hotărârea devine ea însăși transformatoare a raportului juridic dintre părți.

40. Potrivit pct. 31 al Hotărârii Plenului Curții Supreme cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației materiale despre încasarea prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau altă vătămare a sănătății ori prin deces nr. 6 din 4 iulie 2005, obligația de reparare a prejudiciului cauzat se naște în cazurile în care sunt întrunite toate condițiile de răspundere civilă delictuală. În sensul pct. 3 al aceleiași hotărâri, răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății este o răspundere delictuală, care trebuie să conțină în sine următoarele condiții generale:

- a. Existența unei fapte ilicite;
- b. Existența unui prejudiciu;

- c. Existența unei legături de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu;
- d. Existența vinovăției persoanei care a săvârșit fapta ilicită.

41. Raportând aceste condiții asupra cazului dedus judecării, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că verificarea întrunirii condițiilor răspunderii delictuale urmează a fi realizată în raport cu data de 27 februarie 2019, adică din data decesului lui Nicolai Belocopîtov în urma accidentului rutier.

42. Având în vedere că obligația de reparare a prejudiciului în prezenta cauză urmează a fi verificată în raport cu data de 27 februarie 2019, eventuala hotărâre judecătorească nu va avea un caracter constitutiv al acestei obligații, ci un efect declarativ, de recunoaștere sau de nerecunoaștere a acestei obligații, de cuantificare și de determinare a modului de executare a ei.

43. Astfel, apariția obligației de reparare a prejudiciului, se pune în raport cu momentul în care Veaceslav Lupu era în viață, a putut obiecta și a obiectat la pretențiile formulate de reclamantă în prezenta cauză.

44. Prin urmare, nu se poate pune problema constituirii unei obligații după decesul lui Veaceslav Lupu, ci, de recunoaștere sau nerecunoaștere a acesteia. În cazul nerecunoașterii obligației, se consideră că aceasta nu a existat. Pe de altă parte, în ipoteza admiterii acțiunii și recunoașterii obligației, instanțele sunt îndreptățite să îi determine întinderea. Important în aceste cazuri este dacă aceste chestiuni pot fi puse în discuție doar în timpul vieții pretinsului autor al faptului generator de obligație de întreținere, sau verificarea întrunirii condițiilor răspunderii delictuale, și eventuala cuantificare și stabilire a modului de executare a obligației de reparare a prejudiciului poate fi făcută cu participarea succesorilor acestuia.

45. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că prin sentința judecătorească Soroca din 12 august 2020, menținută prin decizia Curții de Apel Bălți, vinovat de accidentul rutier în care a decedat Nicolai Belocopîtov a fost recunoscut Lupu Veaceslav. În cadrul judecării cauzei penale, Veaceslav Lupu a recunoscut săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu.

46. Astfel, Veaceslav Lupu a participat personal la examinarea cauzei penale în privința infracțiunii imputate din care ar fi rezultat prejudiciul solicitat în prezenta cauză.

47. Totodată, completul de judecată observă că Veaceslav Lupu a fost reprezentat în cadrul examinării prezentei cauze de către avocatul Anatolie Barbacar atât în instanța de fond, cât și în etapa examinării cererii de apel prima dată, până la rejudecarea cauzei. Lupu Veaceslav, prin intermediul avocatului său a prezentat referință la cererea de chemare în judecată (Vol. I, f.d. 91-95).

48. Astfel, Veaceslav Lupu a decedat la 23 noiembrie 2023, adică după pronunțarea deciziei Curții de Apel Bălți din 8 decembrie 2022, până la casarea acesteia și trimiterea cauzei la rejudicare prin decizia Curții Supreme de Justiție din 12 iunie 2024.

49. Cu adevărat, conform art. 6 alin. (2) din Codul penal, nu este posibil ca succesorul inculpatului să fie condamnat pentru fapta inculpatului defunct.

50. Totuși, în prezenta cauză nu se pune problema reparării prejudiciului rezultat dintr-o infracțiune în care nu a fost constatată vinovăția vreunei persoane. Din contra, vinovăția lui Lupu Veaceslav a fost stabilită prin sentință irevocabilă.

51. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că instanța de apel a interpretat eronat legătura dintre răspunderea penală și răspunderea delictuală civilă a unei persoane.

52. În jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului, s-a recunoscut că și în cazurile în care persoanele sunt achitate de săvârșirea unei infracțiuni, acestea pot fi atrase pentru aceleași fapte la răspundere civilă delictuală, având în vedere standardele diferite de probațiune în cele două proceduri (*a se vedea cauza Ringvold c. Norvegiei nr. 34964/97, para. 38*).

53. De cele mai multe ori, problematica dependenței dintre răspunderea penală și răspunderea delictuală civilă se pune în situațiile în care procedurile penale nu sunt încheiate din cauza decesului persoanei (*cauza Vulakh și alții c. Rusiei nr. 33468/03*) sau altor imposibilități care exclud răspunderea penală (*cauza Fleischner c. Germaniei 61985/12*). Problematika pusă în astfel de cauze se pune prin prisma limbajului incriminator utilizat în raport cu persoana în privința căreia nu a fost constatată vinovăția (*cauza Fleischner c. Germaniei, citată anterior, para. 61, 63-65*), prin prisma posibilității acesteia de a-și apăra cauza (*cauza Vulakh și alții c. Rusiei, citată anterior, para. 49*).

54. Comun pentru cauzele examinate de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, menționate, este faptul că aceasta a confirmat că deși exonerarea de răspundere penală ar trebui respectată în procedurile civile de despăgubire, aceasta nu ar trebui să împiedice stabilirea răspunderii civile de a plăti despăgubiri care decurg din aceleași fapte pe baza unei sarcini mai puțin stricte (*cauza Fleischner c. Germaniei, para. 61*). În astfel de circumstanțe, partea vătămată ar trebui să poată depune o cerere de despăgubire pentru prejudiciu în temeiul principiilor generale ale dreptului delictual. Spre deosebire de procedurile penale, care nu pot continua după moartea inculpatului, o acțiune civilă de despăgubire poate fi introdusă împotriva averii inculpatului decedat și soluționată în conformitate cu regulile generale ale procedurilor civile, la standardul de probă cerut în aceste proceduri cauză (*cauza Vulakh și alții c. Rusiei, para. 47*).

55. Raportând aceste considerațiuni asupra cazului dedus judecății, completul de judecată subliniază următoarele.

56. În primul rând, în prezenta cauză nu se mai poate pune problema unei constatări post-mortem a vinovăției penale în contextul examinării unei acțiuni civile având la bază aceleași fapte, or vinovăția penală a fost constatată în mod irevocabil în timpul vieții lui Veaceslav Lupu. Mai mult ca atât, în cadrul examinării cauzei penale, acesta a recunoscut faptul accidentului care a determinat constatarea vinovăției.

57. Prin urmare, la examinarea prezentei cauze, nu există riscul unei constatări pentru prima dată a vinovăției penale a unei persoane decedate, de către o instanță chemată să soluționeze o acțiune civilă (*a se vedea comparativ cauza Lagardere c. Franței nr. 18851/07, para 55*).

58. Atât timp cât însăși Veaceslav Lupu a avut oportunitatea să conteste temeiul apariției răspunderii atât prin apărarea sa în cadrul procesului penal în care s-a stabilit irevocabil vinovăția sa, cât și în prezenta cauză în instanța de fond și apel până la rejudecare, nu se poate pune în mod absolut problema lipsirii de posibilitatea de a contesta temeiul apariției răspunderii delictuale de către acesta.

59. Constatările instanțelor penale în privința vinovăției lui Veaceslav Lupu nu mai pot fi puse în discuție datorită caracterului irevocabil al acestora.

60. Astfel, succesorii lui Veaceslav Lupu nu ar putea fi considerați puși într-un dezavantaj deoarece constatarea vinovăției lui Veaceslav Lupu nu s-a făcut post-mortem și nu s-a făcut în lipsa acestuia.

61. În plus, completul de judecată observă că problema răspunderii civile în prezenta cauză nu s-a pus în raport cu posibilitatea inițierii unui proces civil de repararea a prejudiciului dar s-a pus în raport cu posibilitatea continuării unui proces civil în contextul în care pretinsul autor al delictului civil s-a apărat atât în instanța de fond, cât și prima dată în instanța de apel.

62. Atât timp cât instanța de recurs nu găsește temeiuri de aplicare a prevederilor art. 445 alin. (1) lit. c¹) din Codul de procedură civilă și nu poate transmite cauza în prima instanță, examinarea cauzei urmează a se supune regulii prevăzute la art. 131 alin. (7) din Codul de procedură civilă, potrivit căreia recunoașterea faptelor efectuată în prima instanță își păstrează veridicitatea și în instanțele ierarhic superioare.

63. Totodată, art. 70 alin. (2) din Codul de procedură civilă prevede că actele săvârșite până la intrarea în proces a succesorului sânt obligatorii lui în măsura în care ar fi fost obligatorii persoanei pe care succesorul în drepturi a subrogat-o.

64. Completul de judecată observă că în referința sa, Veaceslav Lupu a dat valență sentinței Judecătoriei Soroca, sediul Central din 12 august 2020 și deciziei

Curtii de Apel Bălți din 3 martie 2021. Însă, a abordat pretențiilor formulate în prezenta cauză prin prisma posibilității ***** de a revendica întreținerea în situația în care paternitatea lui Nicolai Belocopîtov, decedat în accidentul rutier, a fost constatată post-mortem. La fel, Veaceslav Lupu a pus problema adresării pretențiilor de către un reclamant necorespunzător, raportând circumstanțele la faptul că în procesul penal succesor al părții vătămate este admis doar o singură persoană. Prin urmare, atât timp cât în procesul penal a fost admis în calitate de succesor Valentina Belocopîtova, alte persoane nu ar mai putea formula pretenții civile în urma infracțiunii.

65. Instanța de recurs, în general, observă că la etapa la care urma a fi continuată eventual cauza, în urma decesului lui Veaceslav Lupu, nu se mai pune în discuție recunoașterea răspunderii penale și delictuale delictuale și nici faptele din care a rezultat pretinsul prejudiciu. Astfel, nu se poate spune că examinarea prezentei cauze, de principiu, nu poate determina formularea unei alte sau vreunei „acuzatii penale” împotriva lui Veaceslav Lupu.

66. Atât timp cât principala discuție în prezenta cauză nu se referă la veridicitatea faptelor care au determinat prejudiciul pretins, temeinicia pretenției, cuantumul acestora nu conferă eventualei admiteri a acțiunii caracterul unei sancțiuni penale și nu echivalează cu o răspundere penală. Principalul scop al pretențiilor formulate în prezenta cauză se referă la repararea prejudiciului pentru prejudiciul suferit (*a se vedea corespunzător cauza Lagardere c. Franței, citată anterior, para. 79*).

67. În logica adoptată de instanța de apel, caracterul personal al răspunderii a fost transpus similar din dreptul penal în dreptul civil, ca și cum decesul persoanei vinovate ar bloca orice consecințe patrimoniale ale faptei și ar exclude, în mod absolut, continuarea raportului obligațional în limitele masei succesorale.

68. Astfel, continuitatea raportului material litigios urma a fi apreciat prin prisma regulilor de drept civil privind transmiterea obligațiilor patrimoniale, nu raportate la imposibilitatea atragerii la răspundere penală post-mortem.

69. În acest cadru, caracterul personal invocat de instanța de apel poate avea relevanță doar pentru acele obligații care, prin natura lor sunt inseparabile de persoana debitorului, aspect care va fi examinat în continuare.

70. Conform art. 2162 alin. (3) din Codul civil, moștenitorul dobândește drepturile patrimoniale și obligațiile defunctului, cu excepția celor care, prin natura lor, sunt legate în mod inseparabil de persoana defunctului sau care, potrivit legii, nu se pot transmite de la o persoană la alta.

71. Instanța de apel a considerat că obligația de plată a despăgubirii materiale și morale ca urmare a comiterii infracțiunii și drept consecință pentru pierderea

întreținătorului copilului minor constituie o obligație personală a lui Veaceslav Lupu, inseparabilă de persoana acestuia și netransmisibilă prin succesiune.

72. În raport cu această motivare, instanța de recurs reține că deja a fost conturată concluzia de principiu, potrivit căreia obligația de reparare a prejudiciului, chiar dacă are ca fapt generator comiterea unei infracțiuni, nu este prin natura sa, exclusă de la succesiune. Cu toate acestea, o asemenea constatare nu echivalează cu o acceptare automată, în orice situație, a continuității integrale a pretențiilor împotriva succesorilor. Astfel, urmează a fi nuanțat raționamentul prin raportare la particularitățile speței și să verifice, în concret, dacă pretențiile deduse judecății se încadrează în limitele succesiunii admisibile.

73. Respectiv, Curtea Supremă de Justiție urmează să verifice dacă și în ce măsură pretențiile formulate în prezenta cauză au un caracter strict personal, respectiv, dacă și în ce limite poate fi admisă succesiunea procedurală.

74. Din economia art. 2162 alin. (3) din Codul civil, nu sunt transmisibile doar drepturile patrimoniale și obligațiile defunctului care, prin natura lor, sunt legate în mod inseparabil de persoana defunctului sau care, potrivit legii, nu se pot transmite de la o persoană la alta.

75. Pretențiile de reparare a prejudiciului au ca obiect repararea unei atingeri patrimoniale sau nepatrimoniale suferite de victimă, sunt realizabile printr-o prestație bănească, deci printr-o obligație patrimonială.

76. Referitor la posibilitatea succesiunii în obligații în partea ce ține de repararea prejudiciului material, practica Curții Europene a Drepturilor Omului citată confirmă că, de principiu, este posibilă examinarea unor astfel de pretenții în cazul decesului pretinsului autor, indiferent de faptul dacă în procesul penal a fost condamnat, achitat sau încetat.

77. O astfel de poziție este dedusă și din jurisprudența Curții Supreme de Justiție (*decizia nr. 1ra-1611/22, §42-43*) care a admis că în urma intervenirii decesului persoanei și încetării procesului penal, nu este exclusă admiterea acțiunii civile în procesul penal. O astfel de abordare, a posibilității examinării acțiunii civile în contextul încetării procesului penal pe motivul decesului inculpatului a fost luată anume din considerentul de protecție a părților vătămate. Or, s-a recunoscut că o lăsare fără examinare a acțiunii ar putea crea dezavantaje și mai mari pentru părțile vătămate, care deja au suferit de pe urma infracțiuni, acestea fiind constrânse să lanseze proceduri civile noi pentru a încerca recuperarea prejudiciului.

78. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că recurenta a încercat intervenirea sa în procesul penal în privința lui Veaceslav Lupu, pentru a pretinde repararea prejudiciului cauzat. Totuși, a fost respinsă intervenirea, în baza art. 81 alin. (1) din Codul de procedură penală. În acest sens a fost motivat că în

procesul penal deja a fost recunoscută în calitate de succesor al părții vătămate mama părții vătămate decedate – Valentina Belocopîtova, iar în procesul penal nu s-ar admite recunoașterea în calitate de succesor al părții a două persoane concomitent.

79. O altă posibilitate de a încerca recuperarea pretinsului prejudiciu material cauzat de Veaceslav Lupu, decât formularea unei acțiuni civile în afara procesului penal, recurenta nu a avut. Din acest motiv, decesul lui Veaceslav Lupu nu putea influența dreptul său de a avea acces la o instanță cu pretenții de reparare a prejudiciului material nici dacă intervenea până la formularea acțiunii, nici dacă a intervenit în timpul judecării cauzei civile.

80. Astfel, în prezenta cauză, în partea pretențiilor de reparare a prejudiciului material, contrar concluziilor instanței de apel, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție subliniază că raportul material admite succesiunea în drepturi.

81. Cât ține de caracterul separabil sau inseparabil a obligației de a repara prejudiciul moral de pretinsul autor al prejudiciului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că instanța de apel, la fel, a apreciat că o astfel de obligație este una personală, netransmisibilă pe calea moștenirii.

82. Pentru a evalua caracterul separabil sau inseparabil a obligației de a repara prejudiciul moral de pretinsul autor al prejudiciului, urmează a fi realizată o analiză nuanțată a cadrului legal incident.

83. În plan comparativ, completul de judecată observă că articolul 2162 alin. (4) din Codul civil stipulează că în cazurile prevăzute de lege, drepturile nepatrimoniale, precum și drepturile patrimoniale legate în mod inseparabil de persoana defunctului trec la moștenitor. La fel, potrivit art. 2032 alin. (4) din Codul civil prevede că dreptul la despăgubirea prejudiciului moral se transmite la succesori numai în cazul în care a fost stabilit printr-o tranzacție sau printr-o hotărâre judecătorească definitivă.

84. În sensul prevederilor enunțate, completul de judecată reține că legiuitorul a reglementat în mod deliberat și restrictiv transmisibilitatea dreptului la despăgubirea prejudiciului moral, menționând că un asemenea drept trece la succesori doar în cazuri limitate. Această opțiune normativă rezultă din natura însăși a prejudiciului moral care nu are ca scop remunerarea unui interes patrimonial obișnuit, ci de a compensa o atingere nepatrimonială, strict personală, inseparabil legată de trăirea, suferința și afectarea propriei persoane a victimei.

85. Prin urmare, dreptul la compensație este, în mod normal, unul profund individualizat, iar justificarea existenței și întinderii lui depinde de elemente care țin de persoana victimei, de percepția și consecințele concrete pe care fapta ilicită le-a generat asupra acesteia. Acest raționament derivă din faptul că potrivit art. 19 alin. (3) din Codul civil, se consideră prejudiciu nepatrimonial suferințele fizice și

psihice, precum și diminuarea calității vieții, iar articolul 2137 alin. (1) și (2) din Codul civil prevede că mărimea despăgubirii pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului moral cauzat persoanei vătămate, de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate. Caracterul și gravitatea prejudiciului moral le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, restrângerea posibilităților de viață familială și socială, precum și statutul social al persoanei vătămate.

86. În asemenea condiții, substituirea victimei de către succesori în demonstrarea caracterului și intensitatea suferințelor morale, în mod obiectiv, este dificilă, întrucât succesorii nu pot substitui experiența personală a victimei și nu pot reproduce componenta subiectivă a prejudiciului.

87. Astfel, se conturează concluzia că accentul reglementării transmisibilității drepturilor și obligațiilor nepatrimoniale se pune în raport cu persoana victimei și nu cu persoana autorului pretinsei fapte ilicite. Limitarea transmisibilității operează în primul rând ca o protecție a ideii că despăgubirea morală este concepută pentru a acoperi o daună nepatrimonială a victimei, nu a ideii de participare personală și exclusivă a participării în proces a pretinsului autor.

88. Raționamentul normelor care limitează transmisibilitatea drepturilor și obligațiilor nepatrimoniale este limitarea situațiilor în care succesorii să fie impuși să construiască, în lipsa titularilor, premisele subiective ale unei suferințe morale și evaluarea întinderii unui prejudiciu în lipsa titularului originar, precum și apărările împotriva a astfel de pretenții.

89. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că prevederile legale incidente nu limitează în mod expres posibilitatea succesiunii obligațiilor de reparare a prejudiciului moral, în modul în care este limitată posibilitatea succesiunii drepturilor nepatrimoniale.

90. Din aceste considerațiuni se poate formula concluzia că regimul juridic al caracterului transmisibil al obligațiilor de a repara prejudiciul moral este mai lejer decât cel al drepturilor de a fi reparat prejudiciul moral. Astfel, transmiterea obligațiilor de reparare a prejudiciului moral nu poate fi supus aceluiași regim limitativ ca cel aplicabil transmisibilității drepturilor nepatrimoniale.

91. Dezvoltând analiza, instanța de recurs va verifica dacă există circumstanțe care fac transmisibile drepturile și obligațiile nepatrimoniale și care este punctul de reper în analiza acestor posibilități.

92. În jurisprudența sa (*cauza Mustafa și Mustafova c. Bulgariei* 7428/17), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că o regulă generală care

excluse posibilitatea succesorilor de a continua o pretenție de reparare a prejudiciului nepatrimonial nu este, în sine, arbitrară, putând servi, în abstract, ideii de securitate juridică. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că, în anumite situații particulare, este necesară o abordare nuanțată, deoarece formalismul poate conduce la afectarea însăși a esenței dreptului de acces la o instanță, atunci când titularul dreptului a inițiat deja, în mod real și efectiv, procedura de valorificare a pretenției, exprimând în mod personal alegerea de a solicita repararea prejudiciului moral. În cauza *Mustafa și Mustafova c. Bulgariei* (citată anterior), elementul decisiv a fost faptul că tatăl reclamantilor (decedat) a făcut o cerere extrajudiciară obligatorie, cuantificată, în singura manieră permisă la acel moment, iar decesul a intervenit înainte ca acesta să poată sesiza instanța. În asemenea circumstanțe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a calificat cererea extrajudiciară ca fiind echivalent cu punerea în mișcare a procedurii de reparare a prejudiciului, iar acțiunea succesorilor ca o continuare a unei proceduri deja inițiate, nu ca o pretindere nouă substitutivă prin voința succesorilor.

93. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că raționamentul dezvoltat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului este relevant și pentru speța dedusă judecării, chiar dacă poziționarea procesuală este diferită. Astfel, chiar și într-un regim juridic mult mai restrictiv al transmisibilității drepturilor nepatrimoniale, accentul a fost pus pe ideea că limitarea nu poate opera mecanic atunci când persoana vătămată a exteriorizat voința sa, iar succesorii nu fac decât să continue un demers deja pus în mișcare fără a substitui o opțiune strict personală.

94. Raportat la cazul dedus judecării, situația supusă analizei prezintă o rațiune cu atât mai convingătoare pentru a respinge un formalism similar, întrucât aici nu se pune problema de a pune problema transmiterii dreptului nepatrimonial al victimei către succesori, ci problema continuării unui proces de reparare a prejudiciului deja intentat împotriva persoanei pretins vinovate.

95. Dacă, în ipoteze în care legea limitează expres transmisibilitatea drepturilor nepatrimoniale ale victimei, este considerat contrar scopului reglementării să se blocheze continuarea procedurilor în situația în care defunctul și-a manifestat anterior, personal și determinat, opțiunea de a i se compensa prejudiciul, atunci, cu atât mai mult, este contrar scopului legii ca, într-o cauză în care procesul de reparare a prejudiciului a fost deja pornit, să fie refuzată apărarea dreptului reclamantului exclusiv pe motivul decesului pârâtului, prin invocarea ne transmisibilității unei pretense „obligații nepatrimoniale”.

96. Cel puțin odată ce pretenția de reparare a prejudiciului moral este dedusă judecării, instanța urmând a se pronunța asupra recunoașterii obligației și nu a constituirii ei și eventual a-i determina întinderea, obligația are un conținut patrimonial determinabil și care poate fi acoperit din masa succesorală.

97. În consecință, a transforma decesul pârâtului într-un obstacol absolut, prin calificarea formală a obligației de reparare a prejudiciului material și moral ca „netransmisibilă” doar pentru că repară un prejudiciu nepatrimonial, ar însemna să se golească de conținut protecția reclamantului, ceea ce ar fi incompatibil cu finalitatea mecanismului răspunderii civile și cu însăși esența succesiunii obligațiilor.

98. Din aceste considerațiuni raportate cazului dedus judecătii, completul de judecată concluzionează că și în partea pretențiilor de reparare a prejudiciului moral, deja aflate pe rolul instanțelor judecătorești, urmare a decesului pârâtului, raportul material permite succesiunea în drepturi.

99. Având în vedere faptul că procesul civil a fost încetat la etapa apelului, completul de judecată observă că în prezenta cauză examinarea cauzei în apel nu a avut un caracter devolutiv. Astfel, instanța de apel nu a verificat legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe atacate, în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță, așa cum prevede articolul 373 alin. (1) din Codul de procedură civilă. Pentru părți, o astfel de situație echivalează cu o neexaminare încă a cauzei în ordine de apel.

100. În aceste condiții Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu poate adopta o altă soluție decât de a trimite cauza la rejudecare în instanța de apel în alt complet de judecată. În caz contrar s-ar crea situația în care cauza a fost examinată doar în prima instanță și în recurs în secțiunea II, fără a fi parcursă calea de atac apelul.

101. Or, atât timp cât soluția instanței de apel de încetare a procesului civil este desființată, instanța de recurs nu își poate dezvolta competența de examinare a cauzei, în sensul că nu se poate expune asupra legalității și temeiniciei hotărârii primei instanțe. O astfel de posibilitate este admisă doar în condițiile art. 429 alin. (6) din Codul de procedură civilă, care nu sunt incidente în prezenta cauză.

102. Pe de altă parte, nu se poate nici eventual adopta o hotărâre nouă, existând riscul ca asupra unor circumstanțe să se expună instanța de recurs pentru prima dată, ca și cum cauza nu a fost examinată anterior (*a se vedea decizia nr. 2ra-727/24, §51-55*).

103. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de Marina Zamușinscaia, în interesele *****.

Casează decizia din 14 ianuarie 2025 a Curții de Apel Nord în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Marina Zamușinscaia, în calitate de reprezentant al minorei *****, împotriva lui Veaceslav Lupu (decedat)

privind încasarea prejudiciului în legătură cu decesul întreținătorului și transmite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Nord în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Gheorghe Stratulat

Judecători

Elena Croitor

Ana Cucerescu